

Reflexions amb el líder d'Iniciativa per Catalunya

L'hora més difícil de Rafael Ribó

El president d'Iniciativa per Catalunya afronta un dels seus moments polítics més complicats. En aquesta extensa entrevista reflexiona sobre els reptes de la nova esquerra, el clima de corrupció, el missatge independentista i els perquès del poc suport electoral que ha rebut fins ara.

La nit del 29 de maig de 1988 Rafael Ribó era un home feliç. La televisió acabava de donar les primeres dades de l'escrutini dels vots emesos durant el dia, i Iniciativa per Catalunya, la federació integrada per PCC, Entesa dels Nacionalistes d'Esquerra, PSUC i independents, s'havia col·locat com a tercera força del Parlament de Catalunya, amb nou diputats. L'experiment d'IC havia sortit bé, la supervivència política semblava assegurada i s'obria —això pensava Ribó— un futur esperançador per a l'esquerra catalana. Aquella nit a la plaça del Rei, molt prop de la seu d'IC, els militants i simpatitzants que l'omplien a vessar van fer festa fins a altes hores de la matinada. Un Ribó emocionat vivia una de les seves nits més inoblidables.

Quatre anys després, la nit del 15 de març de 1992, la truita s'havia girat. Iniciativa per Catalunya perdia algunes desenes de milers de vots i quedava relegada al quart lloc amb set diputats, dos menys dels obtinguts el 88. De la il·lusió generada quatre anys abans, no en quedava ni el record. A la plaça del Rei, un nombre escàs de fidels van rebre Ribó amb decebuts aplaudiments. No hi va haver festa.

¿Què havia passat entre eleccions i eleccions? Moltes coses. Els comunistes ortodoxos del PCC havien marxat d'IC, fet que havia reduït el pluralisme de la federació; l'agosarat Àngel Colom s'havia fet amb la secretaria general d'ERC i havia consolidat ràpidament un espai electoral independentista que havia arrabassat el protagonisme públic a Ribó; el Mur de Berlín havia caigut, i al darrere arrossegava tot el sistema comunista de l'Est i l'esclat dels nacionalismes. Cops molt durs a la línia de flotació d'IC.

Ara, després del fracàs de les últimes eleccions, Ribó vol redreçar el timó i fer entrar Iniciativa de nou en el curs de la història. Ha repensat una nova esquerra,

i la vol fer entendre als seus companys just quan més crítics són amb la seva gestió. Està convençut que IC té un espai propi a Catalunya, i ho vol demostrar. Entre el comunisme ortodox del PCC i l'esquerra moderada del PSC. Entre el nacionalisme tou de Pujol i l'independentisme de Colom. No ho té fàcil.

“JO JA EL VOTARIA, JA”

Rafael Ribó arriba al número 6 del carrer de Ciutat amb un lleuger retard, a les nou i deu del matí. Amb quinze dies d'antelació hem pactat una llarga conversa, de dues hores. Amb calma i sense qüestionaris previs. Ve afamat. “¿Bai-xem a esmorzar, que no he tingut temps?”, proposa. Un primer detall que s'agraeix: sempre és millor una conversa de bar que una entrevista formal de despatx. La seu d'Iniciativa per Catalunya gairebé fa cantonada amb la plaça de Sant Jaume. Estratègicament, doncs, no pot estar millor situada. Al costat del president Pujol (banda nord de la Plaça), i de l'alcalde Maragall (banda sud).

Passejant cap a la cafeteria, Ribó respon a la primera pregunta. “No, ja no visc per aquí, ens hem mudat fa poc a un pis de l'Eixample”. El plural és per ell i la seva muller, Teresa Planes. I per la nena que esperen més o menys pel maig. Està content perquè el canvi ha representat una millora; d'un pis minúscul de 60 metres quadrats han passat a un de petit de 100 metres quadrats. Més lloc per guardar els llibres.

La cafeteria és a la plaça de Sant Just, un d'aquests racons imprescindibles de Ciutat Vella. Els cambres ja el coneixen. Ens posem al fons. Ribó és un home afable, de tracte molt correcte. I acostuma a ser molt ben tractat pels periodistes. N'hi va haver un que va escriure que és el típic polític que a un periodista de dreta li faria dir “l'última que si-

gui comunista”. “¿La llàstima —fa bro-ma— és que els electors no m'apreciïn igual que els periodistes!”. Però el tema el preocupa més del que sembla: “Aquest comentari me'l sento dir cada dia. Des del meu àmbit familiar, fins a la persona que et para pel carrer i et diu: escolti'm, jo sóc fan de vostè, m'agrada molt el que diu i com ho argumenta, però no el voto. I jo dic: bé, vostè pot estar molt d'acord amb mi però aquí falla alguna cosa fonamental, ¿no?”

És com una creu que ell mateix reconeix que el persegueix: la tremenda desproporció entre la gent que confessa que el que diu en Ribó està molt bé i el nombre de vots que rep a cada elecció. “Jo encara no m'he trobat ningú pel carrer que em digui que està en radical desacord amb el que dic. I de fet és una contradicció molt gran que et diguin que estan d'acord amb tu però no et voten. I no ho diuen per fer-me la rosca, ni donant-me un copet a l'esquena, no. ¿Fins i tot ho argumenten!”. Una explicació possible: “molts encara et veuen com el senyor amb banyes, cua i pudor de sofre... de debò, molts encara van per aquí”. El fantasma del comunisme.

“Iniciativa és una formació política que no ha aconseguit superar dues síndromes: la comunista i la d'Espanya. La primera ens ve imposada de fora, dels esdeveniments de l'Est, i ha dificultat que articuléssim un missatge renovador de l'esquerra. La segona no és més que un reflex de la contradicció Catalunya-Espanya que hi ha al carrer. És una contradicció que nosaltres també arrosseguem en les relacions amb Izquierda Unida”.

MENYS OBRERISME

Parla Ribó d'una nova esquerra amb convenciment. És precisament el debat que li interessa, el seu cavall de batalla davant de la tercera assemblea nacional

d'Iniciativa, que s'ha de celebrar el pròxim mes de març: la formulació d'una nova esquerra. Ell la té molt clara dins del seu cap. El problema és que els militants la comprenguin i l'assumeixin. I la proliferació de corrents interns crítics amb la seva gestió fa pensar que ho té una mica més difícil que habitualment.

Per començar: ¿nova esquerra vol dir, per exemple, menys obrerisme? "Menys obrerisme, per exemple, perquè la societat ja no és tan obrera. Això és nova esquerra: constatar que tu no pots dir 'obers i patrons' com es podia dir a finals de segle XIX ni com es podia dir fins i tot quan al final de la dictadura nosaltres practicàvem un marxisme dels anys cinquanta. ¿Què vol dir avui ser obrerista? ¿On és el moviment obrer, avui? Aquesta és una pregunta que jo voldria col·locar al bell mig del discurs nostre, i buscar-hi les respostes". Sona molt fort, això. És el nus central de la nova esquerra de Ribó, que s'explica: "O sigui, la reacció visceral, anímica, fins i tot de ràbia, del treballador que vol ser defensat davant de qui li paga un salari és molt sana; i també ho és la reacció visceral, anímica i irracional fins i tot de lluitar per la igualtat. És el cuc que posa en marxa una consciència política d'esquerra, però, aquesta consciència, no la pots canalitzar amb l'esquematisme de dir: hi ha obrers i patrons. No ho pots fer perquè aquest treballador es fotrà unes clatellades tremendes".

Ribó s'apassiona, el monòleg és llarguíssim. El seu discurs davant la tercera assemblea anirà per aquí. Cal innovar. "Hem de mantenir el principi que les relacions humanes han d'anar millorant i transformant-se amb vista a la igualtat, però les formes de tractar això han d'anar canviant. Per tant: ¿obrerisme?, pràcticament cap, perquè no hi ha moviment obrer en el sentit clàssic de la paraula. La realitat del món del treball ha de continuar sent un eix important del nostre projecte, però ja no l'hem de situar com l'eix central del nostre projecte".

Ja està dit. I per aquí li vindrà gran part de l'oposició. Per exemple, des de la Plataforma d'Esquerres, un dels corrents d'opinió interna que li han crescut a IC els darrers mesos. O des de Comissions Obreres, que ja se sap que també té el seu pes. Segons Ribó, són precisament els "sindicalistes innovadors" (expressió que utilitza sovint durant la conversa) els qui estan demanant aquesta renovació. Per donar força a aquest argument, Ribó recorda que a IC hi ha molts dirigents

sindicals amb responsabilitats polítiques; “una de les diferències amb Izquierda Unida”, remata.

La cafeteria s'omple. Deu ser l'hora d'esmorzar per als funcionaris de l'Ajuntament i la Generalitat. D'això se'n diu tenir una clientela segura. La taula més propera l'ocupa un grup molt sorollós. La cinta de la gravadora ho recollirà segur. Per si de cas, Ribó se l'acosta i dirigeix el micròfon en la direcció correcta. Un gest d'expert en entrevistes. Continua la conversa.

La segona font de problemes a la pròxima assemblea d'IC seran les relacions amb IU. Hi ha un sector d'IC, els anomenats anguitistes, que defensen una integració més gran d'Iniciativa a Izquierda Unida. Ningú no en demana la desvinculació. Demanem a Ribó que ens defineixi què és això d'un anguitista. “¡Ha, ha! ¿Que què és un anguitista? De vegades els professionals de la informació utilitzen formes esquemàtiques molt descriptives per poder fer entendre a la gent la topografia d'una força política. Doncs no t'ho sabria respondre. El que sí que et puc dir és que hi ha una part d'IC que creu que hem de canviar el tipus de relació d'igual a igual que tenim amb IU i que hem de tornar a aquella relació que tenia el PSUC amb el PCE: malgrat que eren dues forces independents hi havia un moment, en els congressos del PCE, on el PSUC participava amb veu i vot i per tant quedava compromès al que s'hi votava. Llavors el PSUC pesava tant com La Rioja o com Aragó, amb tot el respecte. I aquesta és una cosa que jo no admeto. Sé que hi ha sectors que proposaran a l'assemblea una fórmula que faci que IC participi amb veu i vot als congressos d'Izquierda Unida, cosa que deixaria la independència d'IC esmorteïda i soterrada. I això és un parany, una con-

“La gent em diu pel carrer que està d'acord amb mi però que no em vota. És una contradicció molt gran.”

RAFA GIL

cepció de federalisme absolutament errònia”.

BANDRÉS, LES METRALLETES, EL PSUC I EL 23-F

Amb la recent fusió d'Euskadiko Ezkerra (EE) i el Partit Socialista d'Euskadi (PSE-PSOE) el vell projecte de Ribó d'una confederació d'esquerres perifèriques de l'estat ha rebut un cop, com qui diu, mortal. El sector d'EE que no s'ha integrat al PSOE —encapçalat per Kepa Aulestia— ha firmat una coalició electo-

ral amb Eusko Alkartasuna, aliat electoral d'ERC a les eleccions europees i també pel que sembla a les pròximes eleccions legislatives. Tret que els esdeveniments demostrin el contrari, Ribó s'ha quedat sense aliat natural a Euskadi. Tot un cop, això de veure Bandrés i Mario Onaindia entrant al PSOE i proclamant el final de la transició al País Basc (un que ho sap és en Raimon Obiols, que s'ha apressat a dir que ell tampoc no considera tancat el procés d'unitat socialista al Principat). Li preguntem a Ribó, en referència a Onaindia, si la seva evolució d'ETA (p-m) al PSOE té alguna cosa de transvestisme polític. “Canviar de formació política és absolutament legítim. I si ens referim a l'abandonament d'un plantejament armat, s'ha fet a altres llocs. Per exemple, el mateix PSUC ha tingut en la seva història ex-guerrillers, ex-maquis...”.

Ribó posa en marxa els mecanismes de la memòria de l'antifranquisme, visiblement divertit. “El Miquel Roca i Junyent era partidari d'acabar el franquisme amb les metralladores, a la seva etapa pseudo-maoista. Per exemple. En això hi ha hagut molts canvis al nostre país. I el Jordi Solé Tura era maoista, molt abans de retornar al PSUC. Té en el seu haver

ARXIU

“¿Obrerisme?, pràcticament cap, ja no l'hem de situar com l'eix central del nostre projecte.”

ARXIU

“Al plantejament independentista d'ERC li veig el hàndicap que els andalusos que viuen a Catalunya no el reben amb els braços oberts, per molt que en Colom digui el contrari.”

aquell famós pamflet sobre “el revisionisme en Espana” que és una crítica ferotge a plantejaments del partit comunista per super-dretans, i avui és ministre del PSOE i més defensor que ningú de plantejaments neoliberals en el PSOE. I d'això, n'anem plens.”

Posats a recordar, li preguntem si ell no ha estat mai partidari de les metralletes: “Que jo recordi no. Ho recordo perfectament, no. Sempre vaig tenir la creença profundíssima que s'havia de vèncer el franquisme democràticament i unitàriament.”

Aprofitant que estem en el tema, no ens resistim a demanar-li per un rumor que corre sobre el PSUC i la nit del 23-F. Concretament es comenta en alguns cercles que la nit del cop d'estat hi havia un grup de militants del PSUC sota el repetidor de TVE de la serra de Collserola esperant que sortís el primer militar en pantalla per fer-lo saltar amb càrregues de dinamita. Però fa cara de no saber-ne res.

“No conec el rumor. Jo sé que va haver-hi gent del PSUC que aquella nit es va plantejar anar a assaltar alguna armeria. Ho sé perquè alguns d'ells ho van explicar. Super minoritari. Si algun d'aquests també estava disposat a anar a Collserola, no ho sé i m'estranyaria molt. S'hauria explicat internament a posteriori. El PSUC va prendre una mesura cautelar molt correcta, que és treure els arxius de militants del carrer de Ciutat, per una raó antirrepressiva, i després intentar una resposta tan limitada o incapaç com la mateixa feblesa de l'estructura democràtica en aquells moments”.

EL SALTIMBANQUI COLOM

Durant l'entrevista les referències a ERC i Àngel Colom són continuades.

Ribó no perd oportunitat per carregar a fons contra el partit independentista, crítica tant la forma com el fons del seu missatge. No és estrany, i per molts motius. D'una banda, perquè ERC ocupa un espai polític important i en progressió, que va desplaçant per la via dels fets Iniciativa del seu paper de “tercer en discòrdia” de què havia gaudit en exclusiva des de l'any 1988. En segon lloc perquè, segons reconeix el mateix Ribó, els sectors socials a qui s'adrecen ERC i IC són molt similars, “podrien caber en una sola formació política”, la qual cosa obliga a una dura batalla per la supervivència. I finalment, perquè a un home de la formació i el tarannà de Ribó li molesta especialment l'estil d'ERC. Un estil que posa el dit a algunes nafres d'Iniciativa: allò que li sobra a ERC, que és la grapa comunicativa, és precisament el que més necessita IC. “Jo no sabia, ni que volgués, ser tan esquemàtic com per dir: escolti'm, si som independents pujarà el preu de l'avellana i triplicarem les pensions. A part que això em sembla demagògia, jo ni ho sabia fer. I això dóna vots ara, ¡eh! Dir que quan siguem inde-

pendents triplicarem les pensions em sembla una fugida total, però una fugida que funciona”.

Ribó no vol caure en el que ell anomena l'esquematisme d'ERC, però està convençut que IC ha de trobar missatges més senzills, formes més dinamitzadores. “Et donaré un exemple gairebé de caricatura”, diu. El líder d'Iniciativa recorre sovint als exemples concrets. “Durant els dos primers dies del debat d'enguany de pressupostos de la Generalitat es discutia l'articulat del pressupost, que és la part més important on es fan les grans definicions de les línies pressupostàries; un pressupost és el més important en la vida pública d'un país. Doncs bé, ERC no tenia ni una esmena en aquesta part. Bé, em sembla que en tenia una però era molt menor. Nosaltres en teníem vora tres-centes. Aquells dos dies el nostre grup parlamentari va ser allà seguint el debat, presentant les esmenes i defensant-les fins a altes hores de la nit. En canvi, l'Àngel Colom era fent-se la foto amb les modistes de Santa Llúcia, presentant una conferència amb el bisbe Deig de Solsona i parlant amb el Rafael Vera no-sé-què dels patriotes; tot temes propagandístics. Doncs bé, això entra moltíssim. Aquest tipus de política d'aparador, entra a nivell de mitjans i també li entra a l'elector que es guia per missatges esquemàtics”. I un punt d'amargor: “L'elector només veu el que fa el Colom, i ni s'assabenta que tu ets al Parlament defensant allò que fa mesos que vas elaborant per un model educatiu, per un model de xarxa viària, etc. Aquesta és la paradoxa que hem de corregir. Però no l'hem de corregir fent numerets, fent el saltimbanqui com fa l'Àngel. No, no, ho hem de corregir d'una altra forma”.

S'endevina en les paraules de Ribó que a Iniciativa l'èxit d'ERC provoca impor-

C. SERRANO

“Participar amb veu i vot als congressos d'Izquierda Unida soterraria la independència d'Iniciativa per Catalunya.”

tants reflexions internes. I arribar a la conclusió que per triomfar has d'imitar allò que més menysprees de l'adversari no deu ser fàcil.

Li plantejem una hipòtesi. En un procés avançat d'independència, ¿es veu a ell mateix apuntant-se al carro dels independentistes, com molts ex-dirigents comunistes del Bàltic o d'Eslovènia? Ribó deixa anar una riallada, i sentència: "Jo no crec en la independència". Després d'uns moments de silenci, afegeix: "Deixa-m'ho matisar, això. Hi ha molts factors: l'actual correlació entre els sectors socials nascuts a Catalunya i nascuts fora de Catalunya; el fet que avui a Catalunya la majoria de la població respon que la seva llengua habitual és el castellà (això són dades del cens i ningú s'atreveix a dir-ho); la interpenetració econòmica entre Catalunya i Espanya, com ho demostra que el 90% dels productes que fabriquem aquí els venem a la resta de l'estat. Tot això són factors que em fan pensar que hem de lluitar per un altre tipus de reivindicacions. Jo, al plantejament independentista d'ERC, li veig el hàndicap que els andalusos que viuen a Catalunya no el reben amb els braços oberts, per molt que el Colom digui el contrari".

Una última acotació: "Jo estic convençut que tot aquest cultiu independentista li va de nassos al Pujol. Sap que és una font de nacionalització del país que ell ja no fa o que ha renunciat a fer. I pensa que a la llarga ho pot rendibilitzar".

LES AMENACES PERSONALS

Cas Casinos, cas Planasdemunt, les incompatibilitats de Macià Alavedra, les obscures activitats de KIO a Catalunya... El degoteig d'escàndols relacionats amb presumptes casos de corrupció ha estat constant durant els últims mesos. I Iniciativa sempre al darrere. Denunciant, investigant, exigint transparència. Joan Saura i Ribó, Ribó i Joan Saura. Un duet implacable. "Jo em trobo amb gent que em diu: no defalliu, si no ho feu vosaltres no ho farà ningú, esteu fent un favor al país. Jo m'ho crec, això. Segurament tot aquest assumpte no ens donarà vots, però el que fem és necessari per al país". Una tasca necessària, però amb uns costos personals altíssims.

Ribó no n'ha fet bandera, només ho va dir un dia i no ha tornat a parlar: durant setmanes ell i la seva família han estat rebent greus amenaces personals.

"Samaranch és un franquista rematat"

Vam citar-li a Ribó el nom de quatre personatges públics, i l'hi vam demanar l'opinió. El joc va tenir resultats inesperadament sucosos.

Macià Alavedra. "Un conseller que durant mesos sap o no sap que un alt càrrec de la seva conselleria utilitza el càrrec en benefici privat en un presumible delictes d'estafa. Si ho sap, ha de dimitir. I si no ho sap, també, perquè en ambdós casos incorre clarament en negligència. En un país normal, com acabem de veure a Alemanya, hauria dimitit."

Lluís Prenafeta. "Típic cas d'un personatge fidel a Pujol, i aquest utilitza la seva fidelitat per solucionar assumptes no sempre transparents, per vincular-se amb un cert entramat empresarial i posar així el món privat a favor d'una interpretació partidista del món públic".

Javier de la Rosa. "Un especulador. No ha contribuït a fer fort aquest país, al contrari, l'ha afeblit protegit pel mateix Jordi Pujol, que és el que em sembla més greu. Perquè en definitiva, d'especuladors n'hi ha aquí i a Singapur. Però que el màxim dirigent del país hagi protegit en Javier de la Rosa és gravíssim, una bomba de rellotgeria que si Pujol no l'aconsegueix desactivar li explotarà qual-sevol dia".

I finalment, Samaranch. "És un oportunista i un franquista rematat, que ha tingut l'habilitat tàctica de saber-se col·locar en el lloc que més li convenia, cosa que és d'admirar des d'un punt de vista de maniobra personal. El que no és d'admirar és que gent com Pujol o Maragall l'hagin col·locat on és, l'hagin ajudat, l'hagin reconegut estigui on estigui. Que

"He viscut una situació molt desagradable. En el seu moment ho vaig posar tot en mans de la policia, i fins que el jutge no dictaminí no penso fer ni dir res".

Algunes filtracions periodístiques procedents de la policia han permès saber que Ribó tenia el seu telèfon del carrer de Ciutat intervingut. Les línies telefòniques d'Iniciativa per Catalunya havien estat manipulades per mans professionals. És només un botó de mostra. Quan les amenaces van tocar de ple la seva família, ¿no es va plantejar plegar? "Per aquest motiu, mai". ¿Això és el que en diuen la profunda vocació política de Rafael Ribó? "No, però potser plegaria per altres motius. Jo tinc una vocació

"Samaranch ha tingut l'habilitat tàctica de saber-se col·locar en el lloc que més li convenia."

RAFA GIL

tingui la medalla d'or de la Generalitat, a mi em recargola l'estómac". ¿És un intocable? "És clar, mentre mani qui mani és clar que ho és, perquè té el suport financer i polític. I jep! Samaranch ha estat promogut a la presidència de la Caixa per Heribert Barrera, president de l'Ateneu Barcelonès, amb merder inclòs a la seva pròpia junta. I aquí potser caldria fer-se moltes preguntes. ¿Gran paradoxa d'aquest país!: independència i espanyolisme ferotge, junts. Encara recordo el Samaranch independentista de poc abans dels Jocs, i ara donant pel sac als independentistes".

E. V.

política, però també tinc la lucidesa suficient per saber que en política hi ha una cosa que es diu renovació. I la renovació no són només gestos propagandístics".

Hem acabat. S'aixeca el primer per anar a pagar gentilment el compte. Un grup de dones que esmorzen en una taula propera li dificulten el pas cap a la caixa. "¿Amb permís?". Una d'elles s'aixeca, cedint-li el pas, ell somriu i passa. No té temps de sentir el comentari en veu baixa d'una integrant del grup, que li diu a la que s'ha aixecat, entre sorneguera i envejosa: "Quina sort, noia, t'ha tocat el braç tot un senyor, ¡Ribó!".

Eduard Voltas